

LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINĖS BŪKLĖS AKTŲ REGISTRAVIMO ĮSTATYMO NR. XII-2111 6, 12 IR 25
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
ASMENS TAPATYBĖS KORTELĖS IR PASO NR. XII-1519 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

2022 m. sausio 18 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymas Nr. XIV-903 (toliau – Įstatymas), kuris nustato asmens vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose, civilinės būklės aktų įrašuose ir kituose asmeniui Lietuvos Respublikoje išduodamuose oficialiuose dokumentuose pagrindinius reikalavimus.

Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo Nr. XII-2111 6, 12 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – CBARĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos asmens tapatybės kortelės ir paso Nr. XII-1519 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ATKPI projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) buvo parengti siekiant keičiamų įstatymų ir Įstatymo nuostatų suderinamumo ir teisinio aiškumo. Kartu, įvertinus tai, kad iki šiol nėra priimtas Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymas ir nėra kito įstatymo, kuris galėtų reguliuoti teisinius santykius, susijusius su tautybės keitimu, ir dėl teisinio reguliavimo stokos asmenims, priklausantiems tautinėms mažumoms ar kurių tėvų ar senelių tautybė yra skirtinga, nesudaroma galimybė pasikeisti duomenų apie tautybę, taip pat siekiant teisinio reguliavimo aiškumo dėl duomenų apie tautybę pakeitimo pagrindų ir išsklaidyti abejones, kad asmuo savo subjektyvia valia (apsisprendimu) gali pasirinkti bet kokią tautybę, norėdamas pasikeisti asmenvardžius pagal Įstatymo 3 straipsnio 3 dalį¹, atsižvelgiant į teismų praktiką, CBARĮ projektu siūloma sudaryti prielaidas keisti asmens, taip pat ir vaikų duomenis apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose ar šiuos duomenis išbraukti ar tokiais duomenimis papildyti minėtus įrašus. Projekte nustatomi aiškūs duomenų apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose keitimo ir įrašų papildymo šiais duomenimis pagrindai.

Šiame kontekste yra svarbi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) 2021 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-76-469/2021, kurioje LAT, atsižvelgdamas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 37 straipsnį, į Europos Tarybos Tautinių mažumų apsaugos konvenciją, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, tautybės apibrėžimo sąvokas, nacionalinį reguliavimą, išaiškino, kad „*tautybė tiek tarptautinės, tiek nacionalinės teisės kontekste traktuojama kaip objektyvi kategorija, pasireiškianti objektyviais požymiais: kilme, kalba, papročiais, religija, tradiciniu gyvenimo būdu ir pan., todėl vien asmens subjektyvi valia (apsisprendimas) traktuoti save kaip priklausančią tam tikrai tautybei nesuponuoja valstybės pareigos padaryti įrašą apie tautybę oficialiuose valstybės registruose <...>; asmuo turi teisę reikalauti gimimo akto įrašą pakeisti duomenis apie tautybę, jeigu tokio pakeitimo pagrindą sudaro objektyvūs duomenys<...>*“.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymų projektus inicijavo ir parengė Teisingumo ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptariamai teisiniai santykiai.

¹ Įstatymo projekto 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečio prašymu jo ir jo vaikų vardai ir pavardės Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose rašomi lotyniškos abėcėlės rašmenimis (be diakritinių ženklų).

Lietuvos Respublikos asmens tapatybės kortelės ir paso Nr. XII-1519 (toliau – ATKPI) 5 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad duomenys asmens tapatybės kortelėje ir pase įrašomi lietuviškais rašmenimis, piliečio vardas (vardai) ir pavardė – Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vardų ir pavardžių rašymą asmens dokumentuose, nustatyta tvarka.

Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo Nr. XII-2111 (toliau – CBARĮ) 6 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad civilinės būklės aktų įrašai rašomi lietuvių kalba.

CBARĮ 12 straipsnio 1 dalyje sureguliuota kaip įrašomi vaiko duomenys apie tautybę registruojant gimimą ir sudarant gimimo įrašą, t. y. vaiko tautybę įrašoma pagal tėvų tautybę. Jeigu vaiko tėvai yra skirtingų tautybių, vaiko tautybę įrašoma tėvų susitarimu. Tėvams nesusitarus dėl vaiko tautybės, tautybę neįrašoma. Vaiko, kurio tėvai nežinomi, tautybę ir tėvų duomenys gimimo įraše neįrašomi, o vaiko vardas ir pavardė įrašomi valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos nurodymu (CBARĮ 12 straipsnio 3 dalis).

Civilinės būklės aktų registravimo taisyklių, patvirtintų teisingumo ministro 2016 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1R-334, 21 punkte nustatyta, kad duomenys apie asmens tautybę civilinės būklės aktų įrašuose (išskyrus gimimo įrašą) nurodomi asmens pageidavimu.

CBARĮ nereguluoti atvejai, kaip keičiami asmens ar vaikų duomenys apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose ar šiais duomenimis papildomi civilinės būklės aktų įrašai, taip pat kaip duomenys apie tautybę yra išbraukiami iš civilinės būklės aktų įrašų. Asmenys, pageidaujantys pakeisti duomenis apie tautybę, yra priversti kreiptis į teismą.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siekiant Įstatymų projektų nuostatų suderinamumo su Įstatymu, siūloma ATKPI 5 straipsnio 5 dalyje ir CBARĮ 6 straipsnio 6 dalyje pateikti nuorodą į šį Įstatymą ir kitus teisės aktus, reglamentuojančių vardų ir pavardžių rašymą asmens dokumentuose.

Siekiant aiškumo, CBARĮ 12 straipsnyje atliekamas redakcinio pobūdžio pakeitimas, t. y. nurodoma, kad vaiko tautybę įrašoma pagal vieno iš tėvų, kai tėvų tautybės yra skirtingos, tautybę.

Siekiant sureguliuoti teisinius santykius, susijusius su duomenų apie tautybę keitimu civilinės būklės įrašuose, šių įrašų papildymu minėtais duomenimis ar šių duomenų išbraukimu, papildoma CBARĮ 25 straipsnio 2 dalis. Duomenys apie tautybę būtų keičiami ar šiais duomenimis būtų papildomas civilinės būklės aktų įrašas, jeigu asmuo nori pasirinkti *vieno iš savo tėvų ar senelių tautybę*. Jeigu tėvai pageidautų keisti vaiko duomenis apie tautybę ar jais papildyti gimimo įrašą, būtų taikomos CBARĮ 12 straipsnio 1 dalies nuostatų sąlygos, t. y. duomenys apie vaiko tautybę galėtų būti keičiami į tėvų ar tėvų susitarimu į vieno iš tėvų, kai tėvų tautybės skirtingos, tautybę ar analogiškai papildomas civilinės būklės aktų įrašas, jeigu vaiko duomenys apie tautybę nebuvo įrašyti. Pakeitimais taip pat sudaromos sąlygos išbraukti duomenis apie tautybę. Vaiko duomenys apie tautybę galėtų būti išbraukti tik tėvų susitarimu.

Duomenų apie tautybę keitimo tvarką nustatytų Civilinės būklės aktų registravimo taisyklės. Preziumuojama, kad, kaip ir buvo reguliuojama iki 2016 m. gruodžio 28 d.², duomenys apie tautybę būtų keičiami visuose pareiškėjui įrašytuose civilinės būklės aktų įrašuose. Jeigu pareiškėjo civilinės būklės akto įraše nėra duomenų apie tautybę, šis įrašas būtų papildomas duomenimis apie tautybę. Duomenis apie tautybę, civilinės būklės aktų įrašuose keistų ar šiais duomenimis papildytų civilinės būklės aktų įrašus ar išbrauktų duomenis apie tautybę civilinės metrikacijos įstaigos, sudarydamos civilinės būklės akto įrašo pakeitimo ar papildymo įrašą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

² Asmens vardo, pavardės ir tautybės keitimo taisyklių, patvirtintų teisingumo ministro 2001 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. 111, galiojusių iki 2016 m. gruodžio 28 d., 32 punktas.

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

Priėmus Įstatymų projektų siūlomus pakeitimus, kuriais pateikiamos nuorodos į Įstatymą, bus užtikrintas įstatymų nuostatų suderinamumas ir teisinis aiškumas, kad asmenvardžių rašymą Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose reguliuoja Įstatymas.

Priėmus CBARĮ siūlomus pakeitimus, susijusius su duomenų apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose pakeitimu ar papildymu, bus pašalintos teisinio reguliavimo spragos ir nustatyti aiškūs duomenų apie tautybę keitimo civilinės būklės aktų įrašuose ir civilinės būklės aktų įrašų papildymo šiais duomenimis pagrindai. Tokiu būdu bus sudarytos prielaidos asmenims, priklausantiems tautinėms mažumoms ar kurių tėvai ar seneliai turi skirtingą tautybę, remiantis objektyviais duomenimis apie savo tėvų ir senelių tautybę, keisti duomenis apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose ar jais papildyti šiuos įrašus, taip pat keisti vaikų tautybę į tėvų ar vieno iš tėvų, kai jų tautybės skirtingos, tautybę ar papildyti įrašus šiais duomenimis ar asmens pageidavimu arba tėvų susitarimu duomenis apie tautybę iš civilinės būklės aktų įrašų išbraukti.

Akcentuotina, kad CBARĮ projekto pakeitimais siūloma leisti pakeisti duomenis apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose ar papildyti civilinės būklės aktų įrašus duomenimis apie tautybę, jeigu asmuo pasirenka *tėvų ar senelių tautybę*. Minėtas pasirinkimas įtvirtinamas atsižvelgiant į teismų formuojamą praktiką, pagal kurią asmuo savo subjektyvia valia (apsisprendimu) negali pasirinkti bet kokios tautybės, o tautybės pakeitimas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis, patvirtinančiais jo deklaruojamos tautybės tikrumą.

Pastebėtina, kad LAT, taip pat kiti teismai, nagrinėdami bylas dėl tautybės keitimo, dažniausiai vertindavo, ar asmuo gali pagrįsti savo pasirinkimą *tėvų ar senelių*, bet ne kitų tolimesnių protėvių, turima tautybę. Be kita ko, iš LAT minėtoje byloje atlikto nacionalinių teisės aktų vertinimo matyti, kad teisės aktuose asmens tautybė buvo ar yra siejama tik su jo tėvų arba senelių tautybe. Kituose teismų sprendimuose (pvz., Klaipėdos apygardos teismo 2011 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-5-159/2011 ir 2013 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-866-413/2013, Šiaulių apygardos teismo 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-63-71/2011, Kauno apygardos teismo 2013 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-866-413/2013 ir 2014 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-41-390/2014, Vilniaus apygardos teismo 2020 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-912-661/2020, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2019 m. gruodžio 11 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2YT-28196-1080/2019, 2021 m. lapkričio 4 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2YT-25680-1125/2021 ir 2020 m. lapkričio 3 d. sprendimas Nr. 2YT-23548-845/2020) taip pat pabrėžiama tautybės pakeitimo į tėvų ar senelių tautybę galimybė ir netenkinami prašymai pakeisti į bet kokią objektyviais duomenimis nepagrįstą tautybę.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimti Įstatymų projektai neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymų projektų priėmimas verslo sąlygoms ir jo plėtrai įtakos neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja. Įstatymų projektais prisidedama prie Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, 80.6 papunktyje numatyto siekio – teisinėmis priemonėmis būtų užtikrintos Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų tapatumo, vienodų kultūros sklaidos sąlygų, saviraiškos laisvės ir savirealizacijos teisės.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymų projektuose siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų,

pakeisti ar pripažinti netekusiais galios kitų galiojančių įstatymų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymų projektai atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus. Įstatymų projektuose nepateikiama naujų sąvokų ir sąvokas įvardijančių terminų, todėl projektai nevertintini Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos nuostatas ir neprieštarauja Europos Sąjungos dokumentams.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įstatymų projektuose siūlomiems pakeitimams įgyvendinti reikės atitinkamai papildyti ar patikslinti Civilinės būklės aktų registravimo taisykles, patvirtintas teisingumo ministro 2016 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1R-334.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymų projektų įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymų projektai buvo suderinti su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Tautinių mažumų departamentu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, Valstybine lietuvių kalbos komisija, Lietuvos savivaldybių asociacija, VĮ Registrų centru.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia jam įtraukti į kompiuterinę sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną Eurovoc: „tautybė“, „civilinės būklės akto įrašas“, „civilinės būklės aktas“, „tautinė mažuma“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.